inde enim flatus proueniunt. Sed de his omnibus satis supra, cap. 26.

DE CEREVISIA ET Aceto.

CAPVT XLVI.

Crassos humores nutrit cerevisia, vires.
Praestat, & augmentat carnem, generatq; cruorem.
Prouocat vrinam, ventrem quoque mollit, & inflat,
Frigidat & modicum. Sed plus desiccat acetum.
Frigidat, emaciatq;, melanch. dat, sperma minorat.
Siccos infestat nervos, & pinguia siccat.

Cereuisiæ proprietates.

Duo hoc in loco peraguntur. Primo enim breuiter octo Cereuisiæ proprietates percurruntur. Quarum prima quidem est, quod crassos humores in humano corpore generet: idq; maxime, si vino comparetur. Porro iuxta materiæ varietatem vnde conficitur, aliam in se atque aliam recipit vel incrassandi, vel extenuandi humoris rationem. Siquidem ex crassiore substantia crassiores, ex tenuiore vero tenuiores humores procreari par est.

Secunda, quod robur addat.

Tertia, quod carnem augeat.

Quarta, quod bonum gignat sanguinem. Quę quidem tres proprietates potissimum intelligendæ sunt de cereuisia multæ substantiæ, non nimis recenti, neq; nimis inueterata, ex optimis granis rite & perfecte cocta: qualis Erphordiensis cumprimis existit. Ea enim multũ habet substantiæ, boni est succi, vberrimũ corporibus exhibet alimentum, & vires auget.

Quinta, quod vrinam prouocet: quæ proprietas claris maxime conuenit cereuisiis, quibus plu-

plurmum incoctum est lupuli: qualis est Embecensis. Ea namq; ob lupuli copiam celerrime penetrat & vrinam prouocat.

Sexta, quod ventrem molliat. Eiusmodi inter triticeas Hamburgensis existit: grati saporis est, multum substantiæ habet, copiosum & boni succi alimentum præbet, sanguinem bonum generat, & in soluenda aluo per se, aut cum butyro Phtysico primum locum sibi vendicat. Minus tamen conuenit illis, quibus caput non admodum firmũ est: quippe qui ex ea facile inebrientur.

Septima, quod flatibus ventrẽ distendat, idq; maxime præstat Cereuisia cruda, hoc est, male & imperfecte cocta: quę certe præterquam quod ægre concoquitur, inflationes etiam & obstructiones gignit, vrinamq; remoratur: impinguat tamen admodum. In hanc classem Coyta Hollandiæ referenda est.

Octaua, quod paululum infrigidet. Eiusmodi censentur cumprimis cereuisiæ Hollandiæ, Brabantiæ, Hannoniæ, Flandriæ, & quibus plebeii homines vulgò vtuntur. Ea namque omnes vino collatæ refrigerandi facultatem habere videntur. Vbi sciendum cereuisiam confici posse ex auena, hordeo & tritico, sed iuxta materiæ rationem diuersa ei inducitur temperatura, siue qualitas. Quæ namq; ex hordeo fiunt frigidiores euadũt. Hordeum enim refrigerat siccatq; in primo gradu. Quæ ex hordeo simul atq; auena, minus alunt, nec inflant neque obstruũt admodũ. Quæ vero ex tritico, calidiores existunt, magisque tũ obstruũt, tũ nutriunt. Crassiores cereuisiæ tenuioribus tardius concoquuntur, atq; in

Cereuisiæ praparatio

corpus vniuersum distribuuntur : magis tamen nutriunt. Tenuiores vero contra cito alterantur, in partes corporis celeriter rapiuntur, mouent vrinam, & parum alunt. Mediocres omnia faciũt mediocriter. Pessima habenda est cereuisia, quæ conficitur ex rebus inebriantibus, nimirum ex lolio, vel chamepeuce. Ea enim adeo efficitur valida & halituosa, vt parum absit quin bibentes paulo immoderatius ad insaniam redigantur, maximum capitis dolorem generat, & neruos lædit. De Cereuisia plura supra capite 17. & 18. Est præterea eruditissimum Ioannis Placotomi de natura & viribus cereuisiarum opusculum in omnium manibus, vnde facile suppleri queant, quæ hic desiderantur.

Aceti proprietates quinq;

Secundo deinde loco quinque aceti facultates enumerantur. Ac prima quidem, quod exsiccet. Secunda quod refrigeret. De temperatura vel maxima est inter autores controuersia, aliis frigidum, aliis contra calidum adstruentibus. In hoc tamen præcipui consentiunt, quod vim habeat refrigerandi magis, quam calfaciendi. Exiccat tertio gradu, estq; valde tenuium partium, crassos & glutinosos humores attenuat, atq; incidit, humorumq;, putrefactioni vel maxime resistit. Eamq; ob rem Medici peste grassante cum in cibo, tum in potu aceti vsum mirifice cõmendant. Hinc sane 3. 1. doc. 5. capite 1. Auicen. inter alia sic ferme de eo scribit : Aceto præterea pestis tempore vti in cibo atq; potu, nocumenti ipsius securitatem præstat. Tertia, quod emaciet, hoc est, macrum reddat. Vehementer enim attenuat, incidit, ac desiccat, & excellentius, si, vt 3. 1. doct. 4. cap. 5. Auicẽna tradit: ieiuno vsurpetur

petur stomacho. Assiduus tamen atq; immoderatior eius vsus plurima omnino adfert incommoda. Visum nanq; debilitat, pectus ac pulmonem offendit, & tusses commouet. Hepati quoque inimicum est: siquidem, vt tract. 3. ad Sultanum Babyloniæ Rabbi Moses autor est, ipsum radit, sanguinemq; eius dealbat. Stomacho præterea, iuncturis, & neruosis omnibus mali nonnihil immoderatiore vsu ingenerat, articularesque dolores, tremores, & paralysin excitat. Proinde qui frigido sunt & sicco tēperamento, quique inualidum pectus, pulmonem, hepar, stomachum, & neruos habent, ab aceto abstineant, aut modice saltem eo vtantur.

Quarta, quod generet melancholiam: Frigiditate enim sua & siccitate ipsum hepar refrigerat & exiccat, atque ad generandam fæcem melancholicam opportunum reddit, quæ deinceps facile in verā melancholiam vertitur. Hippocrates libro 3. de vict. rat. in morbis acutissimis aphor. 38.

Quinta quod Veneris appetentiam rescindat, & semen imminuat. Nimium enim attenuat, incidit, exiccat & refrigerat. Cibatiorum tamē appetentiam suscitat. Harum facultatum libr. 3. ad Almansorem cap. 17. Rhazes etiam meminit: Acetum, inquiens, frigidum est & siccum, maciem efficit, virtutē destruit, sperma minuit, bilemq; corroborat nigram, flauam vero demolitur, sanguinemq; debilitat, & cibos quibus admiscetur, attenuat atq; incidit.

Vltimo tandem versu tria comprehenduntur: Ac primum quidem, quod macris noceat. Cum enim acetum excellenter attenuet, incidat atq;

deficcet, ex necessitate etiã maciem auget. Quippe similibus, vt Galenus lib. 1. cap. 10. de sanitat. tuend. testatur, quemlibet excessum augescere par est, contrariis vero remitti aut minui.

Secundum, quod noceat neruis. Exangues enim sunt: & cum tenue sit, valde eos penetrat. Plura de hoc supra cap. 1. in acida cereuisia.

Tertium, quod immodice pinguia corpora emaciet: atq; eius quidem ratio iam reddita est. De aceto plura Dioscorides libro 5. capite 17. Galenus libro 1. de simpl. medic. facult. capite 19. & deinceps. & libro 8. eiusdem operis capite 23. & Simeon Sethi in Syntag.

DE RAPIS.

CAPVT XLVII.

Rapa iuuat stomachum, nouit producere ventum,
Prouocat vrinam, præstat q; in dente ruinam.
Si male cocta datur tibi torsio sic generatur.

al. *sic tertio tunc gen.*

Raporum commoda & incommoda.

Hic tres cumprimis raporũ recensentur proprietates. Ac primum quidem, quod stomachum iuuent. Secundum, quod flatus gignãt. Tertium quod vrinam prouocent. Quæ sane omnia de iis intelligi debent, quæ belle & perspicue cum pinguibus carnibus percoquuntur. Ea enim iucundiora ac gratiora stomacho fiunt, satis tum nutriunt, tum impinguant, sed humentem ac fluxam carnem creant, flatus & genitale semen generant, Veneremque stimulant, vrinam prouocant, fauces leniunt, atque thoracem, ac visum præterea (vt Auenzoar in libro de conseruanda sanitate & tract. 8. capite 21. libri 1. Theysir. & Auerrohes lib. 5. capite 41. collect. testantur) peculiari quapiam proprietate roborant,

Fer-

Fertur etiam quod fibræ illorum, siue caudę, aluum fortiter moueant: Atque hinc sane vulgati excogitati sunt versiculi:

Radix rapa bona est, comedenti dat tria dona.
Visum clarificat, ventrem mollit, bene bombit.

Secundo deinde loco duo eorundem referuntur incõmoda. Nam & dentes lædunt, & torsiones sĩue tormina in ventre suscitant. Atque his quidem malis cruda maxime obnoxia sunt. Primum enim non ægre modo dentibus franguntur, verumetiam minus iusto in ventriculo conficiuntur, quo fit vt & ipsa corumpantur, & fœtidos preterea halitus dentibus suggerant, accidítque duplici ita nomine dentes offendi, commanducatione nimirum & halitu. Deinde vero ad istum modum liberalius ingesta concoctu sunt difficiliora, ac flatulenta magis, stomachoque noxia. Nonnunquam autem & ventrem mordicant: Quorum posterius etiam vulgato nobis indicatur versiculo:

Ventum sape rapis, si tu vis viuere rapis.

Crebrior raporum vsus crassum humorem generat, & obstructiones iecoris parit. Ventrem nec sistunt nec mouent. Inter radices tamen omnes, quę quidẽ edendo sunt, rapę corporis nutritioni vel maxime conueniunt, idq; ex saporis iucunditate facile deprehenditur. Ea enim eduliorum omnium natura est, vt amara, & quæ linguam contrahunt, minus: dulcia vero magis alant. Rapa autem cum aliis radicibus dulciora sunt minusq; linguam contrahunt, maius etiam aliis præstare alimentum, magisq; victus salubris rationi conuenire consentaneum est. Sanguinem tamen crassiorem & melancholicum

generant, cum minus iusto in ventriculo ob cō-coctoriæ facultatis imbecilitatē conficiuntur. Coctionem autem diuturniorem postulant, eaq; sunt laudatissima, quæ primæ ebullitionis aqua segregata & abiecta bis percoquuntur. Cruda ob prædictas paulo ante causas nullo modo edenda sunt. Cymæ raporum decoctæ manduntur, & vrinam cient. Rapum muria conditum, vel cum aceto & sale sumptum, minus quidem alimenti sufficit, sed multo magis appetentiam recreat. Huius semen tritū & magna copia haustum, Venerem suscitat. Fertur, quod si quis hoc ipsum semen cū calamintha & Lemnia terra commixtum sumat, eo die neque veneno, neque morsu venenati animalis lædi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur. Plura Dioscorides libro 2. capite 99. Plinius lib. 18. cap. 13. Galenus lib. 2. de aliment. facult. cap. 62. & lib. 6. de simpl. med. facult. cap. 98. & Simeon Sethi in Syntag.

DE ANIMALIVM VIsceribus.

CAPVT XLIIX.

al. digeritur. EGeritur * tarde cor, concoquitur quoq; dure.
Sic quoq; ventriculus, tamen exteriora probantur.
Reddit lingua bonum nutrimentum medicina.
Concoctu facilis pulmo est, cito labitur ipse.
Est melius cerebrum gallinæ, quam reliquorum.

Agitur hoc loco de natura & facultate viscerum, quæ homines cibi causa ex animalibus secant. Recensentur autem numero quinq;. Quorum *primum* quidem est, Cor tarde tum concoquitur, tum per intestina descendere. Caro enim eius
Caro.

ius dura est, cui vt ægre concoquatur, & tardissime descendat, natura comparatum est. Testis Galenus lib. 3. de aliment. facult. cap. 11. Cor inquiens substantia quidem sua caro est fibrosa ac dura, ideoq; ad concoquendum est difficile, & tarde permeat. Huc iecur quoque referendum videtur. Nam, vt ibidem testatur Galenus, omnium animalium iecur crassi est succi, ac ad coquendum difficile, tardeq; permeat. Renes itidem praui admodū sunt succi, & concoctu difficiles. Galenus ibidem cap. 5.

Secundum est, stomachum quoq; ægre concoqui, & lente transire. Est enim membrum cartilaginosum ac nerueum, neq; facile in bonum sanguinem mutari potest. Cartilaginosa enim dura sunt: neruea vero animalium particulę succum absolute pituitosum gignunt, Oribasio libro. 4. Synop. ad Eustathium filium cap. 7. teste. Galenus libro 3. de aliment. facult. capite 12. in hunc fere modum de eo scriptum reliquit: Durior carnibus est stomachus, ob id etiam si rite conficiatur, succum tamen gignet non plane sanguineum, neque inculpatum, sed frigidiorem ac crudiorem. Proinde multum temporis requirit, priusquam satis confici & in probum sanguinē mutari queat. In extremis tamen partibus, nempe in fundo & orificio, facilius conficitur in quibus pinguior sit, & carnium naturæ propinquior. *Stomachus.*

Tertium est, Linguam boni esse alimenti, idq; maxime, Auicenna lib. 2. Cano. cap. 145. teste, circa radicem. Illic enim suauissima est, facile concoquitur, & probum corpori alimentum præstat: cum fungosa alioqui laxave sit, & respectu *Lingua.*

solidioris carnis parum alimenti habeat. Inter omnes tamē porcellinæ præstantissimæ sunt, vt quæ oblata circumcingente pellicula à structoribus ac prægustatoribus principum carni æquiparentur aprugnæ. Bouillæ ob exuperantem humiditatem parum in victus salubris ratione commendantur. Quamobrem ipsis vsuri obsonatricis artis periti caryophylla inserere solent, priusquam assentur, sic enim illarum humiditas contemperatur, edendoque accōmodatiores fiunt.

Pulmo. *Quartum* est, pulmonem facile & concoqui, & per intestina descendere, mollis enim admodum est & rarus. Paulus lib.1.cap.85.hæc sic tradit. Pulmo facilius quidem, vtpote fungosus, concoquitur, sed leuiorem cibum præbet, pituitæ generandæ efficax. Agninus vero pulmo, licet pro alimento minus conueniat, medicamenti tamen vim possidet. Impositus enim vt autor est Dioscorides lib. 2.cap.34.& Galen.libr.11.de simpl.med. facult.cap.8. attritus à calceamentis contractos ab inflammatione tuetur & sanat. Idem tradit Auicenna 2.Cano.cap.568.

Cerebrum. *Quintum* est, gallinæ cerebrum omnium esse præstantissimum. Vbi sciendum inprimis, cerebrum esse pituitosum crassi vitiosique succi: lēre transire, concoctioni aduersari, stomachum lędere & nauseam excitare: ideo recte vulgo ad corrigendam frigiditatem & humiditatem, cum sale & puluere zingiberis, aut piperis condiri solet. Suillum naturæ inimicum est, ouillum vero, Vitulinum leporinum cuniculumve cum sale ac calidis speciebus mandi conceditur. Inter omnia tamen cerebrum gallinæ primam laudem obtinet, abunde enim nutrit, genitali semini

mini adiicit, & cerebri substantiam auget: vnde & his qui tardiori leuioriq;, in genio ac mente sunt, prodesse dicitur. Dioscoridi libro 2. capite 40. sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit: Quod Auicenna lib. 2. Cano. cap. 128. & 296. ad fluxum sanguinis narium transtulit, nempe qui membranæ cerebri vitio contractus sit. Cerebrum inquit, gallinæ prohibet fluxum sanguinis narium, accidentem ex velaminibus cerebri. Plura de hoc supra cap. 9.

DE SEMINE FOENICVLI. CAPVT XLIX.

Semen fœniculi pellit spiracula culi.

Hoc in loco traditur, semẽ fœniculi, quod μάραθρον Græce dicitur, flatus dissipare atq; expellere, idq; maxime ratione caliditatis. Nam vt lib. septimo de simpl. medic. facult. capite 97. Galenus memoriæ prodidit, tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium censeri promereatur: desiccat vero non æque, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat: quod si admodum desiccaret, non sane efficeret. Suffusis eadem ratione auxiliatur, vrinas menseſque ciet. Ex esu præterea seminis fœniculi manant & alia quædam commoda. In febribus enim nauseam & stomachi feruorem ex aqua frigida potum sedat, stomachum purgat, oculorum aciem reficit, & cum vino decoctum virulentorum vermium ictus sanat. Contrariæ radices & cum melle illitæ morsibus cannm medentur. Quæ quidem omnia à nonnullis memoriæ iuuandæ gratia hisce versibus inclusa sunt.

Bis duo dat marathrũ, febres fugat atq; venenũ.
Et purgat stomachum, lumen quoq; reddit acutũ.

Transcripta autem ea sunt, partim ex Dioscoride lib. 3. cap. 71. partim vero ex Auicenna lib. 2. Cano. cap. 281. Quo sane loco inter alia refert Auicenna, etiam Democritum existimasse, serpẽtes & vermes venenatos recentis fœniculi semine pastos senectam exuere, oculorumque aciem succo eius reficere veris initio, vbi latebris relictis in apricũ prodierint. Vnde intellectum est, hominum quoq; caliginem præcipue eo releuari. Plura hac de re Nicander sub exordium Theriacon. Plinius lib. 8. cap. 27. & lib. 19. ca. 91. & lib. 30. cap. 23. Macer libro 1. cap. 16. & Mesues cap. 1. de ægritudinibus oculorum. Attamen quũ concoctioni aliquantulũ renitatur, & exiguum prauiq; succi alimentum corporibus exhibeat, non vt alimento, sed vt medicamẽto potius fœniculo vtendum est. Proinde aliis interim cibis ipsum vice condimenti, & vt eorum prauitatem corrigat, adhibemus. Quemadmodum enim petroselinum nõnunquam cum lactucis, vt earum humiditas & frigiditas contemperetur, sic etiam cum cucurbitis interdum aut rapis, vt prauitas eorum minuatur, fœniculum decoquere simul & mandere consueuimus.

DE ANISO.
CAPVT L.

Emendat visum, stomachum confortat Anisum.
Copia dulcoris Anisi sit melioris.

Duæ hic referuntur vtilitates Anisi.

Primo nanq; visum emendat, & maxime quidem foris impositum. Atq; hinc sane apud Plinium

nium libro 20. capite 17. naturalis hist. epiphoris oculorum è vino radicem eius tusam ab Iolla imponi solitam legimus. Ipsum cum croco pari modo & vino, & per tritum cum polenta ad magnas fluxiones, extrahendaque si qua in oculos inciderint.

Secundo deinde loco stomachum roborare dicitur, quod profecto de semine eius potissimum intelligendum est. Illud namq; vt lib. 6. de simp. medic. facult. cap. 44. Galenus adserit, maxime vtile est acre & subamarum, vt prope ad vrentium accedat caliditatem. Est autem & in siccando tertii ordinis, sicut & in calefaciendo. Stomachum igitur calefacit, & qui in ipso sunt humores crassos ac frigidos lentosque attenuat, incidit, liquidosque & expulsioni accommodos reddit. Inflationes quoque, quæ ab iisdem proficiscuntur, discutit. Atque hinc adeo fit vt stomachus tum repurgetur, tum exsiccetur, & onere quo grauatus fuit, depositò roboretur. Quinetiã visui eadem ratione conferre existimandum est: quippe cui nihil æque noceat atque stomachi impuritas. Hinc enim impuri, fœtidi & turbulenti fumi ad oculos sublati noxam spiritibus visuis inuehunt. Melius ad hoc semper recens, plenum, non furfurosum, dulcedine & odore præstans. Præter has vtilitates & aliæ quamplurimæ à Dioscoride lib. 3. cap. 55. à Plinio loco paulo ante citato, Serapione cap. 242. & Auicenna lib. 2. Cano. cap. 1. recensentur. Oris enim halitũ iucundiorem facit, doloris leuamentum præstat, vrinam ciet, discutiendi vim habet, aquam quæ subiit cutẽ dissipat, potum sitim ex salsis humoribus contractam extinguit, animalium venenis ad-

aduersatur, valet ad inflationes. Aluum & alba fœminarum profluuia tostum sistit, lac ad mammas elicit, Venerem stimulat. Dyspnœas à pituita profectas, tostum purgat, cum melle sumptum melius. Vetustis & antiquis ex frigore hepaticis affectibus prodest. Iecoris, lienis, renum, vteri ac reliquorum etiam viscerum obstructiones tollit. Vias enim ab humoribus crassis, frigidis aclentis præclusas & obsessas aperit. Atq; ob id febribus quoq; opitulatur antiquis. Dolores capitis leuat, suffitum naribus: cum rosaceo tritum instillatumque fractis auribus medetur.

DE SPODIO.

CAPVT LI.

Si cruor emanat, Spodium sumptum cito sanat.

Spodium. Spodium sanguinis profluuia hic sistere traditur: quod de Spodio ab Arabibus nobis descripto potissimum intelligendum venit. Hoc, vt ex Auicenna 2. Cano. cap. 617. colligitur, non est nisi radices cannarum arundinumve adustæ. Quare cum eo quod Græci ὀστεοκόλλον appellãt conuenire videtur. Officinæ Platearii nixæ testimonio pro spodio tam Græcorum, quam Arabum ossibus vstis vtuntur, quæ elephantis esse putant: quum verisimilius sit bouis, vel alterius esse animantis ossa. Quocirca cum veterum & Græcorũ spodiũ, quod Tuthiacus vocatæ species est, habeatur, ex officinis prorsus hæc combusta ossa proscribantur, eiusq; in Græcorum compositionibus vsus sit: in Arabum vero cõpositionibus cannarum Indiæ spodio, aut si illud haberi non possit, radicibus cannarum nostrarũ adustis vtendum erit. Græcorum spodium solum admo-